

Προς
κ. Σ. Ζαχαράκη
Υπουργό Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού
minister@minedu.gov.gr

Θέμα: Γνώμη του Συνηγόρου του Πολίτη για παρεμβάσεις στο άρθρο 86 παρ. 5 ν. 4957/2022, που προβλέπει δικαίωμα για τα άτομα με αναπηρία σε μειωμένα τέλη φοίτησης σε μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών για τα οποία προβλέπονται τέλη φοίτησης.

Αξιότιμη κυρία Υπουργέ,

Σας γνωρίζουμε, ότι τέθηκε υπόψη μας και καταχωρήθηκε με τον αριθμό φακέλου υπόθεσης 378744 η από 24-8-2025 επιστολή του Πανελληνίου Συνδέσμου Πασχόντων από Καρδιοπάθειες, η οποία απευθύνεται σε εσάς και έχει ως αντικείμενο την υποβολή προτάσεων για διεύρυνση των δικαιούχων ατόμων με αναπηρία σε μειωμένα τέλη φοίτησης σε μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών βάσει του άρθρου 86 παρ. 5 ν. 4957/2022. Με αφορμή τη συγκεκριμένη επιστολή, και ενεργώντας ως το πλαίσιο για την προαγωγή της εφαρμογής της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία¹ με βάση το άρθρο 72 ν. 4488/2017², ο Συνήγορος του Πολίτη θα ήθελε να θέσει υπόψη σας τις ακόλουθες απόψεις:

Η Σύμβαση αναγνωρίζει στο άρθρο 1 ως άτομα με αναπηρία «*εκείνα που έχουν μακροχρόνια σωματικά, ψυχικά, διανοητικά ή αισθητήρια εμπόδια, που, σε αλληλεπίδραση με διάφορα εμπόδια, μπορούν να παρεμποδίσουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία, σε ίση βάση με τους άλλους*». Όσον αφορά στα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα, η Σύμβαση ορίζει στο άρθρο 4 παρ. 2 ότι κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος αναλαμβάνει να λάβει τα κατάλληλα μέτρα, στο μέγιστο των διαθέσιμων πόρων του και με σκοπό να εξασφαλιστεί σταδιακά η πλήρης άσκησης αυτών. Στο άρθρο 5, με τίτλο «Ισότητα και μη Διάκριση», τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν, ότι όλα τα άτομα είναι ίσα ενώπιον και σύμφωνα με το νόμο και δικαιούνται, χωρίς οποιαδήποτε διάκριση, ίση προστασία και ίσα οφέλη από το νόμο καθώς και οφείλουν να λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να προάγουν την ισότητα και να εξαλείψουν τις διακρίσεις, διασφαλίζοντας ότι παρέχεται εύλογη προσαρμογή. Τα μέτρα που λαμβάνονται για το σκοπό αυτό δεν θεωρούνται διακρίσεις. Με τον ν. 4488/2017 (Α' 137) και ειδικότερα τα άρθρα 59-74 (Μέρος Δ', Κατευθυντήριες – οργανωτικές διατάξεις υλοποίησης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα

¹ Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία κυρώθηκε με το ν. 4074/2012, αποτελεί δηλαδή αναπόσπαστο εσωτερικό δίκαιο με αυξημένη τυπική ισχύ δυνάμει του άρθρου 28 του Συντάγματος.

² Και ιδίως την παρ. 2 περ. α' του άρθρου 72 ν. 4488/2017, σύμφωνα με την οποία προβλέπεται, ότι η Αρχή μπορεί να εκφέρει γνώμη για τη συμβατότητα της εθνικής νομοθεσίας με τη Σύμβαση.

των ατόμων με αναπηρίες), θεσπίστηκε ένα γενικό πλαίσιο ρυθμίσεων κατ' εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης, με σκοπό την άρση των εμποδίων που δυσχεραίνουν την πλήρη και ισότιμη συμμετοχή των ΑμεΑ στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας. Ενόψει των ανωτέρω διατάξεων, σε συνδυασμό με τη συνταγματική υποχρέωση του κράτους για την παροχή ειδικής φροντίδας και για τη λήψη μέτρων για την προστασία των ατόμων με αναπηρία ή ανίατη σωματική ή ψυχική νόσο (άρθρο 21 παρ. 2 και 3 Συντ.), θεσπίζονται και εφαρμόζονται θετικά μέτρα που αφορούν τη συγκεκριμένη κατηγορία ευάλωτων ατόμων.

Ειδικά για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, το άρθρο 24 παρ. 5 της Σύμβασης προβλέπει, ότι *«Τα Συμβαλλόμενα Κράτη διασφαλίζουν ότι τα άτομα με αναπηρίες είναι σε θέση να έχουν πρόσβαση στη γενική τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην επαγγελματική κατάρτιση, στην εκπαίδευση ενηλίκων και στη δια βίου μάθηση, χωρίς διακρίσεις και σε ίση βάση με τους άλλους. Για το λόγο αυτό, τα Συμβαλλόμενα Κράτη διασφαλίζουν ότι παρέχεται εύλογη προσαρμογή στα άτομα με αναπηρίες»*. Λόγω, περαιτέρω, της στενής σύνδεσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με το δικαίωμα πρόσβασης την εργασία και την απασχόληση, επισημαίνουμε και την περ. δ' της παρ. 1 του άρθρου 27 της Σύμβασης, όπου ορίζεται ότι τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα και μέσω της νομοθεσίας, ώστε να δίνεται η *«δυνατότητα στα άτομα με αναπηρίες να έχουν αποτελεσματική πρόσβαση στα γενικά, τεχνικά προγράμματα και προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού προγράμματα, τις υπηρεσίες διορισμού και την επαγγελματική και συνεχιζόμενη εκπαίδευση»*.

Στην προκειμένη περίπτωση, και για την πληρότητα του παρόντος, υπενθυμίζουμε, ότι το άρθρο 86 ν. 4957/2022 με τίτλο «Δικαίωμα δωρεάν φοίτησης σε Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών με τέλη φοίτησης» προβλέπει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

1. *Εγγεγραμμένοι φοιτητές Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (Π.Μ.Σ.) δύνανται να φοιτούν δωρεάν σε Π.Μ.Σ., αν προβλέπεται η καταβολή τελών φοίτησης, εφόσον πληρούν τα οικονομικά ή κοινωνικά κριτήρια του παρόντος. Προϋπόθεση για τη χορήγηση του δικαιώματος δωρεάν φοίτησης λόγω οικονομικών ή κοινωνικών κριτηρίων είναι η πλήρωση προϋποθέσεων αριστείας κατά τον πρώτο κύκλο σπουδών, που αντιστοιχεί κατ' ελάχιστον στην κατοχή βαθμού ίσου ή ανώτερου του επτάμισι με άριστα στα δέκα (7,5/10), εφόσον η αξιολόγηση στον βασικό τίτλο σπουδών που προσκομίζεται για την εισαγωγή στο Π.Μ.Σ. έχει πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τη δεκάβαθμη κλίμακα αξιολόγησης Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Ε.Ι.) της ημεδαπής, άλλως το κριτήριο αυτό εφαρμόζεται αναλογικά σύμφωνα με την εκάστοτε κλίμακα αξιολόγησης, εφόσον ο προσκομιζόμενος τίτλος σπουδών έχει χορηγηθεί από ίδρυμα της αλλοδαπής.*

4. *Δικαίωμα δωρεάν φοίτησης έχει ο φοιτητής του Π.Μ.Σ. που πληροί την προϋπόθεση της παρ. 1, εφόσον ισχύουν τα ακόλουθα κριτήρια:*

α) *ο μέσος όρος του αθροίσματος των φορολογητέων εισοδημάτων των δύο (2) τελευταίων οικονομικών ετών του συνόλου των μελών της οικογένειας του αιτούντος την απαλλαγή από τα τέλη φοίτησης, ήτοι του ίδιου του αιτούντος, των γονέων του, ανεξαρτήτως αν κάνουν κοινή ή χωριστή φορολογική δήλωση, και των αδελφών του έως είκοσι έξι (26) ετών, εφόσον είναι άγαμοι και έχουν ίδιο φορολογητέο εισόδημα κατά την έννοια του άρθρου 7 του ν. 4172/2013 (Α' 167), δεν υπερβαίνει το εβδομήντα τοις εκατό (70%) του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα δημοσιευμένα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛ.ΣΤΑΤ.), αν ο αιτών δεν έχει συμπληρώσει το εικοστό έκτο (26ο) έτος της ηλικίας του και είναι άγαμος ή δεν έχει συνάψει σύμφωνο συμβίωσης,*

β) *ο μέσος όρος του ατομικού φορολογητέου εισοδήματος των δύο (2) τελευταίων οικονομικών ετών του αιτούντος δεν υπερβαίνει το εκατό τοις εκατό (100%) του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα δημοσιευμένα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ., αν ο αιτών έχει συμπληρώσει το 26ο έτος της ηλικίας του,*

γ) *ο μέσος όρος του αθροίσματος του φορολογητέου εισοδήματος των δύο (2) τελευταίων οικονομικών ετών του αιτούντος την απαλλαγή από τέλη φοίτησης και του ή της συζύγου ή*

συμβιούντος του, εφόσον είναι έγγαμος ή έχει συνάψει σύμφωνο συμβίωσης, ανεξαρτήτως αν υποβάλλουν κοινή ή χωριστή φορολογική δήλωση, δεν υπερβαίνει το εκατό τοις εκατό (100%) του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα δημοσιευμένα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ.

5. Αν ο αιτών την απαλλαγή δεν έχει συμπληρώσει το 26ο έτος της ηλικίας του και είναι τέκνο τρίτεκνης ή πολύτεκνης οικογένειας ή τέκνο άγαμου γονέα ή ορφανός τουλάχιστον από έναν (1) γονέα ή άτομο με αναπηρία ή μέλος νοικοκυριού με άτομο με αναπηρία δύναται να αιτηθεί την απαλλαγή κατά το ήμισυ (50%) από την υποχρέωση καταβολής τελών φοίτησης, εφόσον ο μέσος όρος στην περ. α) της παρ. 4 υπερβαίνει το εβδομήντα τοις εκατό (70%) και δεν υπερβαίνει το εκατό τοις εκατό (100%) του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος.

Γίνεται αντιληπτό από τις παραπάνω διατάξεις, ότι προβλέπεται απαλλαγή από τα τέλη φοίτησης σε μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών για φοιτητές/τριες που πληρούν προϋποθέσεις αριστείας και, επί πλέον, πληρούν τα οικονομικά κριτήρια της παρ. 4, ήτοι:

α) Εφόσον δεν έχουν συμπληρώσει το 26^ο έτος της ηλικίας τους και είναι άγαμοι/ες ή δεν έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης, ο μέσος όρος του αθροίσματος των φορολογητέων εισοδημάτων των δύο τελευταίων οικονομικών ετών του συνόλου των μελών της οικογένειάς τους να μην υπερβαίνει το 70% του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα δημοσιευμένα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ.,

β) Εφόσον έχουν συμπληρώσει το 26^ο έτος της ηλικίας τους, ο μέσος όρος του ατομικού φορολογητέου εισοδήματος των δύο τελευταίων οικονομικών ετών να μην υπερβαίνει το 100% του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος, και

γ) Ανεξαρτήτως ηλικίας στην περίπτωση υποψηφίων που είναι έγγαμοι ή έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης, ο μέσος όρος του αθροίσματος του φορολογητέου εισοδήματος των δύο τελευταίων οικονομικών ετών του αιτούντος και του ή της συζύγου ή συμβιούντος του, να μην υπερβαίνει το 100% του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος. Σύμφωνα, δε, με την υπ' αρ. 46905/Ζ1/25 (ΦΕΚ 2185 Β/06-05-2025) απόφαση Υφυπουργού Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, για το ακαδημαϊκό έτος 2025-2026, το εθνικό διάμεσο διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα για την εφαρμογή των εν λόγω ρυθμίσεων ορίστηκε στο ποσό των 10.850 € για το ατομικό φορολογητέο εισόδημα (100% του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος) και σε 7.595 € για το φορολογητέο εισόδημα του συνόλου των μελών της οικογένειας (70% του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος).

Ειδικότερη ρύθμιση προβλέπεται στην παρ. 5 για ειδικές ομάδες του πληθυσμού, περιλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία ή μελών νοικοκυριού με άτομο με αναπηρία. Η ειδική αυτή ρύθμιση συνίσταται αποκλειστικά στη δυνατότητα των εν λόγω προσώπων να απαλλαγούν κατά 50% από τα τέλη φοίτησης αν το οικογενειακό εισόδημα υπερβαίνει το 70% και δεν ξεπερνά το 100% του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος, εφόσον δεν έχουν συμπληρώσει το 26^ο έτος της ηλικίας τους. Πρόκειται, δηλαδή, για ειδικότερη ρύθμιση της περ. α' της παρ. 4 που αφορά μόνο πρόσωπα νεότερα των 26 ετών, ενώ για τα άνω των 26 εφαρμόζονται οι περ. β' και γ' της παρ. 4 χωρίς να προβλέπεται κανένα θετικό μέτρο. Με τον τρόπο αυτό, όμως, προκύπτει έλλειμμα στη λήψη των θετικών μέτρων που οφείλει να λάβει ο νομοθέτης σε εκπλήρωση των δεσμεύσεων που απορρέουν από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα με Αναπηρία και το Σύμφωνο απέναντι στα άτομα με αναπηρία που είναι άνω των 26 ετών.

Κατόπιν τούτων και ενεργώντας με βάση το άρθρο 72 παρ. 2 περ. α' ν. 4488/2017, ο Συνήγορος του Πολίτη διατυπώνει τη γνώμη ότι θα ήταν σύμφωνη με τη Σύμβαση η

επανεξέταση της παρ. 5 του άρθρου 86 ν. 4957/2022 κατά τρόπο ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι παραπάνω επισημάνσεις του.

Ευελπιστώντας στη θετική σας ανταπόκριση και στην ενημέρωσή μας σχετικά με τις απόψεις σας ή τις ενέργειές σας, σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τη συνεργασία και παραμένουμε στη διάθεσή σας για οποιαδήποτε διευκρίνηση.

Με τιμή

Ανδρέας Ι. Ποττάκης
Συνήγορος του Πολίτη

Κοινοποίηση:

Πανελλήνιος Σύνδεσμος Πασχόντων από Καρδιοπάθειες
kardiopatheia2005@gmail.com